

КОМПЛЕКСНЕ ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

ОПИТУВАЛЬНИК «ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ОСОБИСТОСТІ»

Мета: комплексне вивчення особистості учня: його вподобань, ставлення до здорового способу життя, схильності до асоціальної поведінки, шкідливих звичок, впевненості в майбутньому.

Примітка. Опитувальник складається із 35 запитань. Для якіснішого аналізу всі запитання слід розділити на 4 блоки, які, залежно від поставленої мети, можна використовувати окремо:

- I блок — захоплення: 1, 2, 3, 4, 5;
- II блок — здоровий спосіб життя: 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14;
- III блок — правова свідомість і сприйняття: 9, 10, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29;
- IV блок — відчуття безпеки і сприйняття майбутнього: 15, 16, 17, 27, 31, 32, 33, 34, 35.

Інструкція. Щоб відповісти на кожне запитання, оберіть варіант, який найповніше відображає ваш спосіб життя.

1. Чим вам найбільше подобається займатися у вільний час?
 - а) Читати книжки;
 - б) дивитися телевізор;
 - в) дивитися відео;
 - г) зустрічатися з друзями;
 - г) ходити в кіно;
 - д) ходити на вистави, в театр;
 - е) працювати на комп'ютері;
 - є) займатися спортом;
 - ж) інше
2. Які фільми вам до вподоби?
 - а) Бойовики;
 - б) трилери;
 - в) детективи;
 - г) комедії;
 - г) мелодрами;
 - д) класичні.
3. Які телепередачі вас найбільше цікавлять?
 - а) Політичні огляди;
 - б) спортивні програми;
 - в) музичні програми;
 - г) телесеріали;
 - г) покази мод;
 - д) еротичні шоу;
 - е) кінофільми;
 - є) телевізійні ігри.
4. Яка музика вам подобається найбільше?
 - а) Класичний рок;
 - б) важкий рок;
 - в) поп-музика;
 - г) джаз;
 - г) рок;
 - д) вітчизняна естрада;
 - е) класична;
 - є) авторська пісня.
5. Що зазвичай читаєте у вільний час (крім творів зі шкільної програми)?
 - а) Поезію;

- б) науково-популярну літературу;
- в) детективи;
- г) фантастику;
- г) романи;
- д) пригодницьку літературу;
- е) газети (які?);
- є) журнали (які?);
- ж) читаю мало;
- з) узагалі не читаю.

6. Що таке, на ваш погляд, здоровий спосіб життя?

- а) Не вживати алкоголю;
- б) не палити;
- в) займатися спортом;
- г) правильне харчування;
- г) упорядковане статеве життя.

7. Чи вважаєте ви за необхідне для себе дотримуватися принципів здорового способу життя?

- а) Так;
- б) ні;
- в) частково;
- г) ця проблема поки що не актуальна для мене.

8. Якби ви дізналися, що ваш товариш (подруга) вживає наркотики, ви б:

- а) негайно припинили з ним стосунки;
- б) продовжили дружити, не звертаючи уваги;
- в) постаралися б допомогти йому позбутися цієї звички;
- г) захотіли б теж спробувати наркотики;
- г) інше

9. Як ви ставитеся до рекету?

- а) Вважаю його необхідним елементом ринкової економіки;
- б) вважаю це явище неминучим злом;
- в) вважаю, що це один із небагатьох способів отримати гроші;

- г) вважаю це явище ганебним;
- г) якби була можливість, я б і сам зайнявся рекетом;
- д) інше

10. Чи вважаєте ви проституцію прийнятним способом заробляти гроші?

- а) Вважаю, що ця робота не гірша за інші;
- б) ставлюся до цього з огидою;
- в) можу заявити про себе в цьому бізнесі;
- г) вважаю, що з цим потрібно боротися;
- г) інше

11.3 якого віку, на вашу думку, можна розпочинати статеве життя?

- а) з 11 років;
- б) з 12 років;
- в) з 13 років;
- г) з 14 років;
- г) з 15 років;
- д) із 16 років;
- е) із 17 років;
- є) після 18 років.

12. Як ви ставитеся до проблеми ранньої вагітності?

- а) Засуджую;
- б) вважаю це особистою справою кожного;
- в) вважаю, що раніше, то краще;
- г) інше

13. Якби ви дізналися, що ваша подруга збирається зробити аборт, ви б:

- а) засудили її;
- б) спробували відмовити;
- в) підтримали морально;
- г) вважали це особистою справою;
- г) вважали, що аборт — справжнє вбивство;
- д) інше

14. Наскільки ви обізнані щодо засобів безпечного сексу?

- а) Моїх знань цілком достатньо;
- б) знаю майже все;
- в) знаю дуже мало, хотів би знати більше;
- г) не знаю і не хочу знати;
- г) інше

15. Чого ви боїтеся понад усе в житті?

- а) Стати жертвою катастрофи (авіа-, авто-, залізничної тощо);
- б) стати наркоманом;
- в) захворіти на СНІД;
- г) стати інвалідом, прикутим до ліжка;
- г) стати жертвою вуличних безчинств;
- д) втратити житло;
- е) піддатися нападу злочинців;
- є) збожеволіти;
- ж) інше

16. Наскільки ви безпечно відчуваєтеся?

- а) Нічого та нікого не боюся;
- б) ніколи не стикався зі справжньою небезпекою;
- в) небезпечні ситуації виникали, але я їх долав;
- г) досить часто доводилося зустрічатися з небезпекою;
- г) у вечірній час вважаю за краще сидіти вдома;
- д) інше

17. Чи хочете ви, щоб у вас була зброя?

- а) Газовий балончик;
- б) газовий револьвер;
- в) револьвер;
- г) холодна зброя (ніж, стилет тощо);
- г) інше

18. Як ви вважаєте, що утримує людей від порушення законів?

- а) Страх бути покараним;
- б) осуд близьких;
- в) осуд інших людей;
- г) совість;
- г) порушення закону шкодить іншим;
- д) інше

19. Що, на вашу думку, треба зробити для запобігання злочинності?

- а) Увести суворіші покарання;
- б) збільшити кількість правоохоронців;
- в) інше

20. Чи достатньо суворі закони в нашій державі?

- а) Так;
- б) ні.

21. Чому, на вашу думку, учні скоюють правопорушення?

- а) Вони не знають законів;
- б) їх змушує це робити життя;
- в) до цього їх спонукають погані природні схильності;
- г) під впливом інших.

22. Якої ви думки про людей, які порушують закони?
- а) Вони — звичайні люди;
 - б) це погані люди;
 - в) більшість із них — звичайні люди;
 - г) більшість із них — погані люди.
23. Чи справедливі, на вашу думку, закони в нашій державі?
- а) Справедливі;
 - б) несправедливі;
 - в) більшість справедливих;
 - г) більшість несправедливих;
 - г) інше
24. Чи викликають у вас довіру працівники правоохоронних органів?
- а) Більшість викликає;
 - б) більшість не викликає;
 - в) усі викликають;
 - г) усі не викликають.
25. У нашій державі з'явилися заможні (багаті) люди. Як, на вашу думку, вони розбагатіли?
- а) Чесним шляхом;
 - б) нечесним шляхом;
 - в) більшість — чесним шляхом;
 - г) більшість — нечесним шляхом;
 - г) інше
26. Нашою країною керують чесні й достойні люди?
- а) Так;
 - б) ні;
 - в) більшість із них — чесні й достойні люди;
 - г) менше з них — чесні й достойні люди.
27. Як ви вважаєте, вас чекає щасливе та радісне майбутнє?
- а) Так;
 - б) ні;
 - в) радше, так;
 - г) радше, ні.
28. Із чим ви пов'яжете свій життєвий успіх?
- а) Із чесною працею;
 - б) з допомогою інших;
 - в) інше
29. Щоб досягти успіху в житті, потрібно:
- а) щоб була освіта;
 - б) щоб були зв'язки та підтримка;
 - в) щасливий випадок;
 - г) бути висококваліфікованим фахівцем;
 - г) інше
30. Чи викликають у вас повагу представники старшого покоління?
- а) Вони прожили життя марно;
 - б) їхнє життя було нецікавим;
 - в) я заздрю їм;
 - г) я співчую їм;
 - г) я поважаю їх;
 - д) я не поважаю їх;
 - е) інше
31. Як ви ставитеся до життя, що вирує навколо?
- а) Я задоволений ним;
 - б) я не задоволений ним;
 - в) воно здається мені добре організованим;

г) переважно воно не задовольняє мене.

32. Ви почуваетесь:

а) людиною щасливою;

б) людиною нещасливою;

в) радше, щасливою;

г) радше, нещасливою.

33. Якби була можливість вибору, в якому навчальному закладі ви хотіли б навчатися?

а) Там, де навчаюся сьогодні;

б) у звичайній середній школі, але не в тій, де тепер;

в) у гімназії;

г) у ліцеї;

г) хотів би навчатися індивідуально, на курсах для опанування лише однією професією;

д) не навчався б узагалі.

34. Як ви вважаєте, чи достатньо добре готує вас школа до майбутнього життя?

а) Так, достатньо;

б) недостатньо;

в) вважаю, що наша освіта дуже далека від життя;

г) інше

35. Що або хто підтримує вас у важку хвилину життя?

а) Друзі;

б) батьки;

в) природа;

г) релігія;

г) мистецтво (яке?);

д) захоплення (яке?);

е) учителі;

є) інше

РІВЕНЬ АДАПТАЦІЇ В СОЦІУМІ

АНКЕТА ДЛЯ ПІДЛІТКІВ

Мета: вивчення характеру взаємостосунків із найближчим оточенням.

Примітка. Анкета може бути анонімною.

Інструкція. Заповніть, будь ласка, анкету. Підкресліть необхідне там, де вказані можливі варіанти відповідей.

Прізвище, ім'я

Клас

1. Твоя стать:

а) чоловіча;

б) жіноча.

2. Скільки тобі років?

3. Відміть усіх, хто живе разом із тобою:

а) мама;

- б) тато;
- в) брати;
- г) сестри;
- г) бабуся;
- д) дідусь;
- е) вітчим;
- є) мачуха;
- ж) тітка;
- з) дядько;
- и) інші

4. Чи є в тебе рідні брати і сестри?

- а) Так;
- б) ні.

5. Якщо так, то скільки їх?

- а) Сестер
- б) братів

6. Де і ким працюють твої мама і тато?

- а) Мама працює (ким?) (де?)
- б) тато працює (ким?) (де?) ^
- в) мама не працює;
- г) тато не працює.

7. Як би ти описав взаємини у своїй сім'ї?

- а) Дружні;
- б) іноді бувають сварки;
- в) іноді ми навіть не вітаємося;
- г) постійні сварки;
- г) іноді бувають бійки;
- д) інше

8. Як часто у тебе вдома вживають алкоголь?

- а) Щодня;
- б) кілька разів на тиждень;
- в) один-два рази на місяць;
- г) лише на великі свята;
- г) ніколи.

9. Зазнач, які засоби покарання найчастіше застосовують до тебе твої батьки:

- а) фізичні;
- б) моральні;
- в) інше

10. Вкажи, які «методи виховання» найчастіше застосовують твої батьки щодо тебе:

- а) пояснюють, як треба поводитися;
- б) хвалять, якщо цього заслуговуєш;
- в) забороняють робити те, що тобі подобається (наприклад, дивитися телевізор, гуляти);
- г) обіцяють нагороду за хороші вчинки;
- г) кричать, сварять, обзивають;
- д) б'ють;
- е) інше

11. Відміть, чи застосовують твої батьки до тебе тілесні покарання та як часто:

- а) щодня;
- б) через день;
- в) раз на тиждень;
- г) раз на місяць;
- г) раз на рік;
- д) ніколи;
- е) інше

12. Напиши, за що тебе найчастіше карають

13. Відзнач, хто тебе найчастіше карає:
- а) мама;
 - б) тато;
 - в) інші
14. Відзнач, хто тебе сильніше карає:
- а) мама;
 - б) тато;
 - в) інші
15. Чи застосовують інші форми покарання? Якщо так, то, на твою думку, вони:
- а) завжди справедливі;
 - б) майже завжди справедливі;
 - в) частіше несправедливі;
 - г) завжди несправедливі.
16. Чи вважаєш покарання насиллям щодо себе?
- а) Так;
 - б) ні;
 - в) не знаю.
17. Чи втікав ти колись із дому?
- а) Так;
 - б) ні.
18. Якщо так, то вкажи причину
19. Чи виникали в тебе думки про втечу з дому?
- а) Так;
 - б) важко відповісти;
 - в) виникали один раз;
 - г) ні.
20. Чи доводилося тобі стикатися з тим, що вчителі у класі принижували, ображали тебе або твоїх однокласників?
- а) Так, дуже часто;
 - б) інколи;
 - в) ніколи.
21. Якщо так, то наведи приклади
22. Чи застосовують учителі твоєї школи тілесні покарання?
- а) Так, дуже часто;
 - б) часто;
 - в) інколи;
 - г) ніколи.
23. Як ти оцінюєш такі вчинки вчителів?
- а) Це — насилля;
 - б) це — виховні заходи;
 - в) не знаю, як їх пояснити.
24. Чи траплялося тобі терпіти приниження або знущання однолітків?
- а) Так, дуже часто;
 - б) часто;
 - в) інколи;
 - г) ніколи.
25. Якщо так, то наведи приклад
26. Ти вважаєш, що це:
- а) насилля;
 - б) звичайне шкільне життя;
 - в) не знаю, як це назвати.
27. Чи в тебе колись вимагали гроші?
- а) Так;
 - б) ні.
28. Кому ти про це розповів?

- а) Батькам;
- б) друзям;
- в) нікому;
- г) інше _____

29. Які почуття виникають, коли на тебе кричать, принижують, обзивають або б'ють?

- а) Образа;
- б) гнів;
- в) бажання втекти;
- г) байдужість;
- г) страх;
- д) ненависть;
- е) бажання вирости і відповісти тим самим;
- є) інше _____

30. Чи бував ти свідком або жертвою насилля на вулиці?

- а) Так;
- б) ні;
- в) інше _____

31. Якщо так, то яке це було насилля?

- а) Сексуальне;
- б) моральне;
- в) фізичне;
- г) інше _____

32. Як ти навчаєшся?

- а) Відмінно;
- б) добре;
- в) задовільно;
- г) незадовільно.

33. З ким із батьків або дорослих ти готовий поговорити про такі проблеми?

- а) З мамою;
- б) з татом;
- в) з бабусею або дідусем;
- г) із сестрами чи братами;
- г) з однолітками;
- д) з учителями;
- е) з іншими працівниками школи
- є) з іншими дорослими

34. Консультація (допомога) яких фахівців тобі потрібна *(кількість відповідей не обмежена)*?

- а) Медиків;
- б) соціальних педагогів;
- в) психологів;
- г) юристів, адвокатів;
- г) психіатрів;
- д) консультація не потрібна;
- е) інше _____

35. Чи вважаєш ти, що запитання цієї анкети актуальні та їх треба вивчати?

- а) Так;
- б) важко відповісти;
- в) ні;
- г) не знаю;
- г) мені байдуже;
- д) інше _____

Дякую за співпрацю!

ВИВЧЕННЯ ЗВИЧОК ПІДЛІТКА

АНКЕТА

Мета: вивчення можливих варіантів поведінки учня в різних життєвих ситуаціях.

Інструкція. Уважно прочитайте твердження, виберіть варіанти відповіді, що відповідають вашим переконанням, необхідне підкресліть.

1. Прізвище, ім'я
2. Якби я міг вибирати, ходити до школи чи ні, я б вибрав...
3. Щоб проявити себе як особистість, мені потрібно:
 - а) товариство однолітків;
 - б) однокласників;
 - в) хлопці (дівчата), молодші за мене;
 - г) байдуже, хто це буде;
 - г) старшокласники чи взагалі старші.
4. Коли мені дорікають, я можу:
 - а) не звертати уваги;
 - б) ужити нецензурні слова;
 - в) ударити;
 - г) спокійно розібратися і зробити висновки.
5. Вперше я спробував алкоголь у... років.
6. Вперше я спробував закурити в... років.
7. Інколи, щоб розслабитися, я можу закурити «травку».
 - а) Так;
 - б) ні;
 - в) не скажу.
8. Я вважаю, щоб стати «своїм хлопцем» у компанії, ти повинен уміти: курити, випивати, вживати наркотики чи інші засоби для розслаблення (*потрібне підкреслити*).

9. У мене багато товаришів (не друзів, а саме товаришів).
- а) Так;
 - б) ні.
10. Мої друзі вважають мене «своїм хлопцем», і ми завжди знаходимо спільну мову.
- а) Так;
 - б) ні.
11. Більше часу я проводжу:
- а) з друзями;
 - б) удома з батьками.
12. Останнім часом я читав книжку (*коли, її назва*) _
13. Люблю слухати таку музику (подобаються групи)
14. У мене завжди є кишенькові гроші в межах
15. Гроші дають мені:
- а) батьки;
 - б) заробляю сам;
 - в) позичаю у друзів;
 - г) шукаю інші шляхи.

ВЗАЄМИНИ ПІДЛІТКА З КЛАСОМ ОЦІНКА ВЗАЄМИН ПІДЛІТКА З КЛАСОМ

Показником сприйняття людиною групи є роль групи в індивідуальній діяльності індивіда.

Тип 1 — індивідуалістичний

Індивід ставиться до групи нейтрально або сприймає її як перешкоду для своєї діяльності. Група не є окремою цінністю, що проявляється в ухиленні від співпраці із членами групи, в наданні переваги одноосібній роботі, обмеженню контактів.

Тип 2 — прагматичний

Індивід сприймає групу як засіб досягнення тієї чи іншої особистої мети. При цьому група сприймається й оцінюється з позиції «корисності» для індивіда. Перевага надається найкомпетентнішим членам групи, які здатні допомогти, взяти на себе відповідальність за прийняття рішень, дати необхідну інформацію.

Тип 3 — колективістський

Індивід приймає групу як самостійну цінність. На першому плані постають проблеми групи та її окремих членів. Спостерігається зацікавленість як в успіхах кожного, так і групи в цілому, прагнення зробити свій внесок у групову діяльність. Проявляється потреба в колективних формах роботи.

На основі трьох вищеописаних типів сприйняття групи була розроблена спеціальна анкета з 14 пунктів-суджень. У кожному пункті альтернативи розміщені в довільному порядку.

Анкета

Мета: виявлення переваги того чи іншого «типу» сприйняття індивідом групи (класного колективу).

Інструкція. Ми проводимо дослідження, щоб покращити організацію діяльності навчального процесу. Ваші відповіді на запитання анкети допоможуть нам у цьому. На кожен пункт анкети є три варіанти відповіді. Виберіть той, який найбільше відповідає вашій точці зору. Пам'ятайте, що «поганих» і «хороших» відповідей немає. На кожен пункт має бути лише одна відповідь.

1. Кращими партнерами у групі я вважаю тих, хто:
 - а) знає більше, ніж я;
 - б) усі питання намагається вирішувати разом;
 - в) не відволікає уваги викладачів.
2. Кращими викладачами є ті, хто:
 - а) використовує індивідуальний підхід;
 - б) створює умови для допомоги з боку інших;
 - в) створює в колективі атмосферу, в якій ніхто не боїться висловлювати свою думку.
3. Я радію, коли мої друзі:
 - а) знають більше, ніж я;
 - б) уміють самостійно, не заважаючи іншим, досягати успіхів;
 - в) допомагають іншим, коли випадає нагода.
4. Найбільше мені подобається, коли у групі:
 - а) не потрібно нікому допомагати;
 - б) не заважають виконувати завдання;
 - в) інші підготовлені гірше, ніж я.
5. Мені здається, що я здатний на більше, коли:
 - а) можу від інших отримати допомогу і підтримку;
 - б) мої зусилля достатньо оцінюються;
 - в) є можливість проявити ініціативу, корисну для всіх.
6. Мені подобаються колективи, в яких:
 - а) кожен зацікавлений у покращенні результатів інших;
 - б) кожен зайнятий своїми справами і не заважає іншим;
 - в) кожен може звертатися до інших для вирішення своїх завдань.
7. Найгірші викладачі ті, хто:
 - а) створює атмосферу змагань між учнями;
 - б) не надає учням достатньо уваги;
 - в) не створює умов для того, щоб група допомагала їм.
8. Найбільше задоволення в житті дає:
 - а) можливість працювати, коли тобі ніхто не заважає;
 - б) можливість отримувати нову інформацію від інших людей;
 - в) можливість бути корисним іншим.
9. Основна роль школи має полягати:
 - а) у вихованні людей із розвинутим почуттям відповідальності перед іншими;
 - б) у підготовці пристосованих до самостійного життя людей;
 - в) у підготовці людей, які вміють отримувати користь від спілкування з іншими людьми.
10. Якщо перед групою стоїть якась проблема, то я:
 - а) надаю перевагу тому, щоб інші вирішували цю проблему;
 - б) надаю перевагу самостійній праці, не покладаюся на інших;
 - в) прагну зробити свій внесок у спільну справу.
11. Я навчався б краще, якби викладачі:
 - а) мали до мене індивідуальний підхід;
 - б) створювали умови для отримання мною допомоги від інших;
 - в) заохочували ініціативу учнів, спрямовану на досягнення спільного успіху.
12. Найгірше, коли ти:
 - а) не можеш самостійно досягти успіху;
 - б) почуваєшся зайвим у групі;
 - в) не допомагають інші.
13. Найбільше я ціную:
 - а) особистий успіх, в якому є частина заслуги моїх друзів;
 - б) спільний успіх, в якому є й моя заслуга;
 - в) успіх, досягнутий ціною власних зусиль.
14. Я хотів би:
 - а) працювати в колективі, в якому всі готові до співпраці;

- б) працювати індивідуально з викладачем;
- в) працювати з компетентними людьми.

Кожне співпадіння з ключем оцінюється в 1 бал. Бали, набрані за всіма 14 судженнями анкети, підсумовуються по кожному типу окремо. При цьому загальна сума балів має дорівнювати 14.

Переважає той тип сприйняття, по якому набрано найбільше балів.

Тип сприйняття індивідом групи

Індивідуалістичне	Колективістське	Прагматичне
1в, 2а, 3б, 4б, 5б, 6б, 7б, 8а, 9б, 10б, 11а, 12а, 13в, 14в	1б, 2в, 3в, 4а, 5в, 6а, 7а, 8в, 9а, 10в, 11в, 12б, 13б, 14а	1а, 2б, 3а, 4в, 5а, 6в, 7в, 8б, 9в, 10а, 11б, 12а, 13а, 14а

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

САМОАНАЛІЗ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Інструкція. Перед тобою декілька запитань. Уважно прочитай запропоновані варіанти відповідей і вибери (підкресли) той, який відповідає характеристиці твоєї особистості.

1. Чи вдається тобі володіти собою?
 - а) Так;
 - б) ні;
 - в) іноді;
 - г) буває по-різному.
2. Чи можеш ти підкорятися іншим?
 - а) Так;
 - б) ні;
 - в) іноді;
 - г) буває по-різному.
3. Є досвід прийняття самостійних рішень?
 - а) Так;
 - б) ні;
 - в) іноді;
 - г) буває по-різному.
4. Чи завжди виявляєш готовність до активних дій?
 - а) Так;
 - б) ні;
 - в) іноді;
 - г) буває по-різному.
5. Що у своєму житті ти хочеш поліпшити? (Познач не більше п'яти варіантів відповіді.)
 - а) Житлові умови, матеріальний стан;
 - б) власне здоров'я;
 - в) рівень освіти;
 - г) стосунки між батьками;
 - г) ставлення до тебе у сім'ї;
 - д) ставлення до тебе вчителів;
 - е) спосіб проведення часу в школі;
 - є) спосіб проведення вільного часу;
 - ж) можливість вільно висловлювати свої погляди;

- з) ставлення до тебе однолітків, друзів;
 и) ставлення до себе дорослих у цілому;
 і) своє життя загалом;
 ї) хочу бути лідером;
 й) хочу мати впевненість у своєму майбутньому;
 к) хочу мати більше підтримки.
6. Чого тобі найбільше хочеться досягти в житті? *(Не більше трьох відповідей.)*
7. Чи враховують твою точку зору? *(Познач один варіант відповіді у кожному рядку.)*
Оточуючі	Завжди або майже завжди	Часто	Іноді	Ніколи або майже ніколи
Батьки	1	2	3	4
Однокласники	1	2	3	4
Друзі	1	2	3	4
Вчителі	1	2	3	4

ВИЗНАЧЕННЯ ВМІНЬ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ

Мета: отримання даних про особистісні характеристики учнів, про рівень сформованості їх умінь, саморегуляції, про особливості мотивації, характер взаємостосунків.

Примітка. Відповіді учнів допоможуть не лише у здійсненні індивідуального підходу, але й у роботі з колективом класу. Корисно поєднувати анкетування і спостереження вчителя за поведінкою учнів у конкретних життєвих ситуаціях. Для цього необхідно, насамперед, чітко уявити собі вихідні дані (який учень) та кінцеву мету такої діяльності (що я хочу сформулювати в учня).

Отримані дані також дозволяють соціальному педагогу, вчителю об'єктивно оцінити думку учня про себе й у реальних умовах спостерігати за поведінкою учня.

Інструкція. Уважно прочитай запитання й обери ті варіанти відповідей, які характеризують тебе.

Анкета

- Що ти добре вмієш робити власними руками?
 - Прати, прасувати, мити посуд, прибирати у кімнаті;
 - шити, в'язати, вишивати;
 - працювати у саду, на городі;
 - готувати обід (сніданок, вечерю);
 - ремонтувати квартиру;
 - працювати різними інструментами (сокира, рубанок, ніж тощо);
 - ремонтувати прості побутові прилади (праску, електроплитку).
 - Як ти ставишся до дорученої тобі практичної справи?
 - Намагаюся зробити якнайкраще;
 - переробляю, якщо виходить погано;
 - намагаюся внести щось своє, нове, цікаве;
 - завжди доводжу справу до кінця;
 - намагаюся виконати вчасно;
 - прагну зробити гарно;
 - якщо не виходить, прошу допомоги чи поради інших;
 - якщо не вмію, то відмовляюся від справи.
204297388. Якими володієш навичками керувати собою?
- Дотримуюся режиму дня;
 - умію планувати свій час і майбутню роботу;
 - умію тримати себе в руках під час сварок, конфліктів;

204297476. Які особливості твого розуму й характеру?

- ## НАСКІЛЬКИ ТИ АДАПТОВАНИЙ ДО ЖИТТЯ?

Внутрішнього «я»

Висновки соціального педагога

Примітка. Необхідно, щоб діти вважали, що людина, котра проводить анкетування, може бути справжнім другом, який щиро прагне їм допомогти. Сподіваємося, що ви саме такий, інакше відповіді не будуть об'єктивними.

Обробка і підрахунок результатів

За шкалою ставлень, відповідь «дуже позитивно» оцінюється в 5 балів, «позитивно» — у 4 бали, «нейтрально» і за відсутності оцінки — 0 балів; «негативно» — «-4» бали, «дуже негативно» — «-5» балів.

Процедура підрахування кінцевого результату включає підсумки позитивних і негативних оцінок. Отримане число є показником за шкалою особистісної адаптованості школяра. Що менший показник, то очевидніша особистісна неадаптованість і вища дезадаптованість. Очевидно також, що не лише дуже низькі показники за шкалою свідчать про неблагополуччя у взаєминах школяра та його оточення, про серйозні труднощі у його особистісному розвитку, а й максимально високі, близькі до ідеальних.

МЕТОДИКА ВИЯВЛЕННЯ МОРАЛЬНИХ УЯВЛЕНЬ УЧНІВ

Мета: виявлення ступеня уявлень учнів про моральні якості — чуйність, принциповість, чесність, справедливість, дисциплінованість, відповідальність.

Вік досліджуваних: учні 5—7-х класів.

Учням пропонується пригадати або назвати відомі їм випадки певної поведінки дітей і дорослих. Педагог уголос називає ситуації перед класом, а потім пропонує учням дати стислі письмові відповіді.

1. Наведи приклад принципового вчинку.
2. Зло, яке скоїли тобі інші діти, дорослі.
3. Добра справа, свідком якої ти був.
4. Безчесний учинок, скоєний кимось.
5. Справедливий учинок твого знайомого.
6. Безвольний учинок відомої тобі людини.
7. Проявлена кимось із твоїх друзів відповідальність.

Опрацювання отриманих даних

Аналіз відповідей учнів дозволяє визначити ступінь сформованості в них понять про певні моральні якості, а саме:

- а) неправильне уявлення;
- б) правильне, але недостатньо повне й чітке;
- в) повне й чітке уявлення про моральну якість.

МЕТОДИКА «ЗАКІНЧИ РЕЧЕННЯ»

Мета: виявлення ступеня розвитку в учнів таких якостей, як самокритичність, колективізм, самостійність, справедливість, принциповість, чесність.

Вік досліджуваних: учні 5—6-х класів.

Учням пропонується послухати речення (коротке оповідання). Потім швидко закінчити його.

1. Якщо я знаю, що вчинив неправильно, то...
2. Коли я відчуваю складнощі, приймаючи певне рішення, то...
204297648. Обираючи між цікавим, але не обов'язковим, необхідним і нудним заняттям, я зазвичай...
204297649. Коли в моїй присутності ображають людину, я...
204297650. Коли брехня стає єдиним засобом збереження доброго ставлення до мене, я...
204297651. Якби я був на місці вчителя, то я...
204297652. Відсутність взаєморозуміння педагога з батьками.
204297653. Несучасність поглядів, світогляду педагога.

204297654. У педагога своєрідна манера вдягатися.

10. Відсутність у педагога терплячості до недоліків школярів (роздратованість, голосна мова, знервованість тощо).

11. Я помилився.

12. Не вмію говорити стримано.

13. Відчуваю несправедливість, надмірну критичність педагога до мене.

14. Я схильний здійснювати вчинки швидко, не замислюючись над їх значенням.

15. Не можу (не хочу) знайти спільну мову з педагогом.

16. Втратив інтерес до навчання.

17. Чи є серед оточуючих ті, кого ти хотів би наслідувати?

а) Так;

б) ні;

в) важко відповісти.

18. Що, на твою думку, дозволяє людині почуватися рівною серед інших людей?

а) Уміння прислухатися до оточуючих;

б) уміння розуміти інших людей;

в) поступливість;

г) ввічливість;

г) принциповість;

д) прагнення до пізнання;

е) уміння вчити і навчатися самому;

є) прагнення допомогти іншим;

ж) доброта, душевність;

з) готовність прийти на допомогу;

и) працелюбність;

і) самостійність;

ї) мовчазність;

й) уміння ризикувати;

к) бажання успіху;

л) корисливість.

Оповідання

1. У шкільній їдальні черговий учень зненацька впустив шматок хліба в каструлю з молоком і нікому не сказав про це. Один з однокласників бачив, що трапилося, але теж нікому не розповів. Молоко скисло, і вся школа залишилася без сніданку.

Я думаю, що...

2. На традиційній зустрічі з колишніми випускниками школи повинен був виступати вокально-інструментальний ансамбль старшокласників. Однак соліст ансамблю, без якого виступ відбутися не міг, у той же вечір мав брати участь у відбіркових змаганнях із боксу. Участь у змаганнях була для хлопця надзвичайно важливою, оскільки відкривала йому можливість увійти до складу збірної юнацької команди міста.

Довелося...

Опрацювання отриманих даних: якісний аналіз моральних суджень школярів.

ЖИТТЄВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКА ШКОЛИ

Якщо анкета проводиться з усім класом у межах відповідного дослідження, то вона для більшої достовірності може бути анонімною.

Інструкція. Прочитай уважно кожне запитання, познач відповідь, яка тобі підходить найбільше. Відповіді на запитання 5, 6, 11, 24 запиши внизу під анкетною.

1. Який, на твою думку, рівень розвитку твоїх умінь спілкуватися з людьми?
 - а) Високий;
 - б) середній;
 - в) низький;
 - г) важко визначити.
2. Чи можеш ти підтримувати партнерські стосунки з людьми, перед якими відчуваєш провину, або котрі винні перед тобою?
 - а) Так;
 - б) ні;
 - в) не знаю.
3. Я з повагою ставлюся до думки іншої людини, навіть якщо вона протилежна моїй власній.
 - а) Завжди;
 - б) інколи;
 - в) ніколи.
4. Я здатний підтримати рішення більшості і діяти відповідно до нього, навіть якщо воно мені не подобається.
 - а) Так;
 - б) ні;
 - в) не знаю.
5. Які знання і навички необхідні тобі для самоствердження у суспільстві? Відповідь обґрунтуй.
6. Які, на твою думку, заходи варто вжити вже сьогодні для успішної кар'єри в майбутньому? Відповідь обґрунтуй.
7. Яке ти приймеш рішення, якщо потрапиш у ситуацію безробіття?
 - а) Сам активно шукатимеш роботу;
 - б) чекатимеш на пропозицію друзів;
 - в) чекатимеш на допомогу батьків.
8. Чи будеш ти шукати вихід із «безвихідної ситуації»?
 - а) Так;
 - б) ні;
 - в) не знаю.
9. Чи вибивають тебе труднощі із життєвої колії?
 - а) Так;
 - б) ні;
 - в) не знаю.
10. Чи погодишся ти на тимчасову роботу, що тобі не подобається, з перспективою надання бажаної роботи, якщо термін тимчасової роботи не обумовлений?
 - а) Так;

- б) ні;
- в) не знаю.

11. Які якості, на твою думку, необхідні сьогодні діловій людині, котра вирішила відкрити власну справу? Відповідь обґрунтуй.

12. Як ти оцінюєш рівень своїх знань з економіки, ринкових відносин, права?
- а) Високий;
 - б) достатній;
 - в) низький.

13. Що тебе приваблює при визначенні власної діяльності?

- а) Робити те, що подобається;
- б) робити те, що вмію;
- в) робити те, що потрібно родині, суспільству. Батьківщині.

14. Я цікавлюся подіями, що відбуваються в нашій державі та за її межами.

- а) Так;
- б) ні;
- в) інколи.

15. У чому суть багатопартійності в демократичній державі?

- а) Сприяння економічній конкуренції;
- б) висловлювання різних думок у парламенті;
- в) попередження політичних демонстрацій.

16. Який із нижченаведених аргументів дає можливість назвати правління недемократичним?

- а) Люди не можуть публічно критикувати уряд;
- б) політичні партії часто критикують одна одну;
- в) люди платять великі податки.

17. Право на свободу совісті означає:

- а) право чинити відповідно до власних поглядів;
- б) свободу сповідувати релігійні або атеїстичні переконання;
- в) можливість відкрито висловлювати власну думку.

18. Чи хотів би ти, якби була можливість, постійно жити за кордоном?

- а) Так;
- б) ні;
- в) не знаю.

19. Чи здатний ти змінити сферу, вид діяльності або спеціальність, щоб забезпечити засоби для існування?

- а) Так;
- б) ні;
- в) не знаю.

20. Чи завжди ти завершує розпочату справу до кінця, досягаєш бажаних результатів праці?

- а) Так;
- б) ні;
- в) не завжди.

21. Якщо твій товариш для підтримки свого авторитету скаже неправду, ти:

- а) виправиш його;
- б) нічого не скажеш;
- в) підтримаєш.

22. Чи будеш ти враховувати традиції та звичаї людей іншої національності, спілкуючись із ними?

- а) Так;
- б) ні;
- в) не знаю.

23. Перебуваючи на природі, ти збереш букет квітів або цікавих рослин, якщо знаєш, що не зможеш їх зберегти?

- а) Ні;
- б) не знаю;
- в) так.

24. Уяви, що ти став свідком правопорушення (крадіжки, бійки тощо). Твої дії?
Відповідь обґрунтуй.

Типи компетентностей

Примітка. Номери навичок відповідають порядковим номерам відповідних питань анкети.

I. Соціально-комунікативна компетентність

Рівень сформованості навичок:

- 1. Комунікативних.
- 2. Співіснування і співпраці з оточуючими.
- 3. Сприйняття плюралізму, толерантність.
- 4. Повага до рішення більшості.

22. Визнання рівності всіх людей, повага до інших, оволодіння вітчизняною та світовою культурою.

II. Соціальна адаптація (сфера особистого життя, повсякденна діяльність)

Рівень сформованості навичок:

- 5. Побудови моделі конструктивної поведінки.
- 6. Побудови стратегії та програми життя.
- 7. Наявність моделі виходу із життєвої кризи.
- 8. Наявність моделі виходу із життєвої кризи.
- 9. Наявність моделі виходу із життєвої кризи.
- 10. Умотивованості соціальної поведінки, відповідальності.
- 19. Лабільності, побудови моделі самоосвіти.
- 20. Цілеспрямованість, розвиток вольових якостей.
- 23. Гармонійного спілкування з довкіллям (екологічна компетентність).

III. Економічна компетентність Рівень сформованості навичок:

- 11. Розуміння вимог сучасного життя.
- 12. Адаптації в діловій сфері.
- 13. Відповідальності, дисциплінованості, громадянської позиції.

IV. Політико-правова компетентність

Рівень сформованості навичок:

- 14. Громадянської активності.
- 15. Знання принципів функціонування політичної системи та державної влади.
- 16. Правова обізнаність.
- 204297736. Правова обізнаність. 24. Правова обізнаність.
- 204297737. Громадянської позиції.
- 21. Усвідомлення верховенства права.

Максимальна кількість балів: 52.

Рівень сформованості життєвої компетенції:

- 0—10 балів — не сформована;
- 11—17 балів - низький рівень сформованості;
- 18—40 балів — достатній рівень сформованості;
- 41—52 бали — високий рівень сформованості.

**СТОСУНКИ ДИТИНИ З БАТЬКАМИ, ВЧИТЕЛЯМИ
ПРОЕКТИВНА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ
(Модифікація В. Михала)**

Мета: діагностування стосунків дитини з батьками, братами, сестрами, вчителями; вивчення ставлення до школи, до своїх здібностей, до неформальної та формальної груп; виявлення цілей, цінностей, конфліктів і значимих переживань.

Вік досліджуваних: учні початкових класів.

Примітка. Тест є методикою доповнення й частково асоціативною методикою. Запропонована В. Михалом послідовність із 24 пропозицій є модифікацією тесту Сакса для дітей.

Поданий тут варіант тесту дещо змінений порівняно з російським перекладом оригіналу, а саме: усунуто стилістичні погрішності перекладу і змінено порядок пропозицій.

У запропонованому нами варіанті пропозиції згруповані за діагностичною спрямованістю на вивчення ставлення дитини до різних осіб і різних проблем — до матері, батька, братів, сестер, однолітків; до школи, вчителів; планів на майбутнє тощо. Порядковий номер перед початком кожного речення відповідає його місцю у списку, запропонованому для діагностичного застосування. Порядок можна змінювати, але так, щоб речення на одну тему розподілялися рівномірно, а не групувалися разом.

Інструкція. Пропоную тобі пограти. Я називатиму початок речення, а ти — закінчуватимеш його.

Увага! Відповідати потрібно швидко і щоразу те, що спадає на думку, але так, щоб виходило закінчене речення.

Рекомендується фіксувати час реакції за допомогою секундоміра, краще користуватися годинником із секундною стрілкою. Робити це слід непомітно, щоб уникнути додаткового хвилювання. Тест потрібно проводити в усній формі, індивідуально.

Стимульний матеріал

1. Я думаю, що людей більше...
2. Дитина у родині...
3. Ми любимо маму, а...
4. Буваємо серед дітей, але...
5. Мій брат (сестра)...
6. Я досить спритний, щоб...
7. Батьки іноді...
8. Діти, з якими я граюся...
9. Щоб наш тато...
-
10. Мої близькі думають про мене, що я...
11. Якби мій брат (сестра)...
12. Мої друзі мене часто...
13. Я хочу, щоб у мене не було...
-
14. Хвора дитина...
15. Я думав, що мама найчастіше...
16. Якби не було школи...
17. Я тремчу, коли...
18. Коли думаю про школу, то...
19. Якби діти знали, як я боюся...
20. Я був би дуже щасливий, якби...

- 21. Я найслабший...
- 22. У майбутньому я...
- 23. Мій учитель (учителька, учителі)...
- 24. Я завжди мрію...

Ключ

Пропозиції в методиці згруповані так:

- а) ставлення до матері — 3, 15;
- б) ставлення до батька — 7, 9;
- в) ставлення до братів, сестер — 5, 11;
- г) ставлення до родини — 2, 10;
- ґ) ставлення до однолітків — 4, 8, 12;
- д) ставлення до вчителів і школи — 23, 16, 18;
- е) ставлення до людей загалом — 1;
- є) ставлення до власних здібностей — 6, 21;
- ж) негативні переживання, страхи — 13, 17, 19;
- з) ставлення до хвороби — 14;
- и) мрії та плани на майбутнє — 20, 22, 24.

Інтерпретація

В основі інтерпретації — змістовний аналіз відповідей, частота додаткової частини речень, час відповіді, а також висловлювання дитини щодо того, наскільки запропоновані фрази відповідають реальності (за нашими даними, діти говорять про це досить часто).

Соціальна позиція дитини виявляється в реченнях, спрямованих на вивчення її ставлення до групи однолітків, учителів, батьків і членів родини. Слід зазначити, що на випадки, коли *у всіх закінчених фразах* цієї групи є ознаки напруження, наявності конфлікту, психолог повинен звернути особливу увагу, оскільки дезадаптація міжособистісних стосунків — симптом аномального розвитку особистості.

Саморозуміння дитини вивчається за допомогою пропозицій, спрямованих на дослідження значимих переживань дитини, оцінку своїх можливостей, а також рефлексивну самооцінку, що формується до початку підліткового віку.

Бали:

- 2 бали — серйозні порушення, що вимагають психотерапії;
- 1 бал — помірні порушення.

Мета: виявлення схильності до навіювання під впливом інструкції: встановити, чи може учень об'єктивно оцінювати обставини, аналізувати ситуації та робити правильні висновки.

Хід виконання

Спочатку звертаємо увагу учнів на те, що потрібно бути дуже уважними і швидко письмово виконувати запропоновані завдання. Зміст завдання диктується лише один раз.

Експериментатор — учитель, соціальний педагог чи практичний психолог — інструктує:

1. Напишіть будь-яке число, наприклад, 9 або якесь інше...

204297824. А зараз напишіть будь-яку фразу... про що хочете..., наприклад, про весну... або ще про що-небудь...

204297825. Напишіть прізвище якого-небудь письменника, наприклад, Гоголь... або хтось інший...

204297826. А зараз напишіть будь-яку фразу... про що хочете..., наприклад, про музику..., а взагалі... про що хочете...

204297827. Напишіть будь-яке число..., яке хочете... наприклад, 4... або інше...

Ключ до тесту

Ті, хто піддався безпосередньому навіюванню і написав назване число 9 або 4, — отримують 3 бали. Якщо написане число близьке до сказаного, 8, 10 або 3, 5, чи двозначне число із цифрами 4, 9 — отримують 2 бали, за інші числа — 0 балів.

За фразу, написану безпосередньо про весну, музику, прізвище Гоголь — 3 бали; хто написав про інші пори року, фразу, викликану асоціацією з музикою, а також прізвище класика, котрий жив приблизно в той же час, отримують 2 бали. Хто написав фразу, що віддалено нагадує пори року, музику чи прізвище зарубіжного письменника, який жив із Гоголем в один період, — 1 бал; зовсім інше — 0 балів.

Інтерпретація

0—4 бали. Асугестивні. Це люди, які не піддаються навіюванню, як правило, з високим рівнем конфліктності, здатності до протистояння, впертості й критичності. На все у них свій погляд, до останнього вони стоять на своєму, захищаючи власну позицію, яка, на їхню думку, не може бути помилковою. Що б не сталося, вони намагаються виграти. Люди, які вважають себе завжди правими і не бажають визнавати помилок. Як правило, у них є проблеми у спілкуванні з товаришами, батьками. Дружні стосунки не довготривалі (хоч це ще залежить і від темпераменту).

5—7 балів. Сугестивні. Практичні і раціональні люди, яких нелегко в чомусь переконати. Перш ніж щось зробити, вони зважують усі «за» і «проти». Можуть іти на компроміс.

8—11 балів. Гіпосугестивні. Піддаються впливу. Як правило, намагаються уникати конфліктів, не доводити їх до відкритого зіткнення і загострення ситуації, пристосовуватися до ситуації та обставин, майже ніколи не відстоюють власну точку зору, із самого початку згодні на компроміс.

12—15 балів. Гіперсугестивні. Дуже високий рівень навіювання, легко піддаються переконанню, навіть на шкоду собі. Пластичні, прилаштовуються до обставин або поступаються своїми інтересами заради інших. Як правило, емоційні, не можуть відстояти власну точку зору. Чуйно ставляться до людського горя.

Примітка. Учні, які набрали від 0 до 4 балів, асугестивні. З ними слід бути особливо терплячими, домагатися свого не криком, а переконанням, яке базується на беззаперечних фактах. Чому саме асугестивних учнів ми виокремлюємо? Бо вони конфліктні, з ними важко співпрацювати, і для того, щоб отримати хороший результат, необхідна ретельна підготовка до спілкування з ними. Якщо виявилися гіперсугестивні учні (12—15 балів), то до них теж потрібно проявляти особливу увагу, адже ці діти легко все сприймають на віру, швидко піддаються впливу. Тому варто аналізувати коло їх товаришів, пам'ятаючи, що вплив може бути не лише позитивний, а й негативний.

ВИВЧЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Мета: визначення соціалізації та моральної вихованості учня.

Вік учнів: від 14 років.

Матеріали: роздруковані бланки тесту й контрольні аркуші відповідей, ручки або олівці.

Інструкція. Учні пропонується прочитати двадцять суджень і оцінити ступінь своєї згоди або незгоди за шкалою:

- 4 — завжди;
- 3 — майже завжди;
- 2 — іноді;
- 0 — ніколи.

Судження

1. Я намагаюся у всьому слухатися вчителів і батьків.
204297996. Вважаю, що завжди треба чимось відрізнятися від інших людей.
204297997. За що б я не взявся, мені все під силу.
204297998. Я вмію прощати людей.
204297999. Я прагну чинити так само, як і мої друзі.
204298000. У будь-якій справі мені хочеться бути попереду однолітків.
204298001. Я стаю дуже впевненим, якщо впевнений у своїй правоті.
204298002. Творити добро — це головний девіз мого життя.
204298003. Я намагаюся чинити так, щоб мене відзначили.
10. У спілкуванні з однолітками я завжди відстоюю власну думку.
11. Якщо я щось задумав, то обов'язково виконаю.
12. Мені подобається допомагати іншим людям.
13. Мені хочеться, щоб зі мною всі дружили.
14. Якщо мені хтось не подобається, я з ним спілкуватися не буду.
15. Я прагну завжди перемагати й вигравати.
16. Я завжди переживаю неприємності інших людей, як свої власні.
17. Я уникаю сварок із друзями.
18. Я намагаюся доводити свою правоту, навіть якщо з моєю думкою не згодні інші.
19. Якщо я за щось беруся, то завжди закінчую.
20. Я завжди захищаю тих, кого кривдять.

Опрацювання отриманих результатів

Кожен рядок контрольного аркушу характеризує один із напрямів соціального розвитку особистості учня. При опрацюванні даних сума відповідей у кожному рядку підраховується і ділиться на 5.

1. Оцінка соціальної адаптованості учня визначається сумою оцінок першого рядка (і поділу отриманої суми на 5).

2. Оцінка автономності учня визначається сумою оцінок другого рядка.

3. Оцінка соціальної активності учня визначається аналогічно (операція з третім рядком).

4. Оцінка моральності учня визначається аналогічно (операція з четвертим рядком).

Інтерпретація отриманих результатів

• Якщо одержаний коефіцієнт більше 3, можна констатувати високий ступінь соціалізації підлітка;

• якщо одержаний коефіцієнт більше 2, але менше 3, можна констатувати середній ступінь розвитку соціальних якостей;

• якщо одержаний коефіцієнт менше 2, можна констатувати низький ступінь розвитку соціальних якостей.

Отримані результати необхідно уважно й неквапливо осмислити, узагальнити, розставити акценти. І вже на цій основі планувати подальшу навчально-виховну роботу з конкретним учнем, ураховуючи виявлені показники.

МЕТОДИКА «АГРЕСИВНА ПОВЕДІНКА»

(За Є. Ільїним та П. Ковальовим)

Мета: визначення стриманості/нестриманості й типу агресивної поведінки.

Інструкція. На кожне твердження треба дати відповідь «так» (знак «+») або «ні» (знак «—»).

1. Я не можу втриматися від грубих слів, якщо хтось не згоден зі мною.
2. Інколи я пліткую про людей, яких недолюблюю.
3. Я ніколи не дратуюся настільки, щоб кидатися предметами.
4. Я рідко даю здачу, якщо мене вдарять.
5. Інколи я в грубій формі вимагаю, щоб поважали мої права.
6. Від люті я часто проклинаю свого кривдника.
7. Я можу пригадати випадки, коли був такий злий, що -хапав речі, які потрапляли під руку, і трощив їх.
8. Якщо я розізлюся, то можу вдарити людину.
9. Якщо мене хтось дратує, я готовий сказати все, що про нього думаю.
10. Якщо виникає конфлікт у школі, найчастіше я «розряджаюся», розмовляючи з друзями та близькими.
11. Інколи я виражаю свій гнів тим, що стукаю по столу кулаком.
12. Якщо для захисту моїх прав потрібно застосовувати фізичну силу, я так і роблю.
13. Коли на мене кричать, я кричу у відповідь.
14. Я часто розповідаю вдома про вади однокласників, які мене критикують.
15. Спересердя я можу штурнути все, що потрапить під ноги.
16. У дитинстві мені подобалося битися.
17. Я часто погрожую людям, хоч і не збираюся виконувати погроз.
18. Я часто обмірковую, що хочу сказати вчителю, але так і не роблю цього.
19. Я вважаю, що непристойно стукати по столу, навіть якщо людина сердита.
20. Якщо хтось узяв мою річ і не повертає її, я можу застосувати силу.
21. Під час сварки я часто серджусь і кричу.
22. Я вважаю, що оцінювати людину поза очі неетично.
23. Не було такого, щоб я від злості щось розтрощив.
24. Я ніколи не застосовую фізичної сили для вирішення конфліктних питань.
25. Навіть якщо я злюся, грубі висловлювання не використовую.
26. Я не пліткую про людей, навіть якщо вони мені не дуже подобаються.
27. Я можу так розізлитися, що трощитиму все підряд.
28. Я не здатний ударити людину.
204298084. Я не вмію поставити людину на місце, навіть якщо вона цього заслуговує.
204298085. Інколи про себе я називаю поганими словами вчителя, якщо мені не подобаються його рішення.
204298086. Мені не подобаються люди, які виливають своє зло на дітей, роздаючи їм стусани.
204298087. Люди, які постійно чіпають вас, заслуговують на те, щоб їх ударили.
204298088. Хоч який би я не був злий, я намагаюся не ображати інших.
34. Після неприємностей у школі я часто конфлікую вдома.
35. Коли я хвилююся, то грюкаю дверима.
36. Я ніколи не любив битися.
37. Я буваю грубий із людьми, які мені не подобаються.

38. Якщо у транспорті мені наступили на ногу, я сварюся.
39. Я зневажаю батьків, які б'ють своїх дітей.
40. Краще переконати людину, ніж принижувати її фізично.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40

Ключ

1. Пряма вербальна агресія: «+» — 1, 5, 9, 13, 17, 21, 37; «-» - 25, 29, 33.
2. Непряма вербальна агресія: «+» — 2, 6, 10, 14, 18, 30, 34, 38; «-» - 22, 26.
3. Пряма фізична агресія: «+» — 8, 12, 16, 20, 32; «-» — 4, 24, 28, 36, 40.
4. Непряма фізична агресія: «+» — 7, 11, 15, 27, 35; «-» — 3, 19, 23, 31, 39.

За кожен збіг нараховується 1 бал.

Що більша загальна сума набраних балів, то вища схильність людини до агресії.

Сума балів за пряму і непряму фізичну агресію та пряму вербальну агресію 20 і більше балів дає підстави говорити про нестриманість, 10 і менше — про стриманість (витримку).

МЕТОДИКА «ДОСЛІДЖЕННЯ САМООЦІНКИ» (За Т. Дембо, С. Рубінштейном)

Мета: вивчення рівня самооцінки підлітка; встановлення рівня домагань; визначення адекватності розуміння різних ступенів категорій «здоров'я», «розум», «характер», «щастя».

Матеріали: спеціальний бланк зі словами, що характеризують певні параметри якостей особистості, ручка.

Процедура дослідження: дослідження самооцінки можна проводити з однією особою або з групою. Щоб забезпечити самостійність відповідей досліджуваних, кожному видається бланк.

Примітка. Інструкція дається у вільній формі й визначає перехід від попередньої бесіди до обстеження.

Інструкція. Вам пропонується тест, який включає чотири параметри якостей особистості поданих у вигляді східців. Якщо умовно розмістити на сходінках людей, то на верхньому щаблі перших східців будуть «найздоровіші», а на нижньому «най-хворіші». За аналогічним принципом будуть розміщені люди і на інших східцях. Уважно прочитайте твердження, за кожним із параметрів визначте своє місце на сходінках, але спочатку зорієнтуйтеся, відповідаючи на запитання.

1. Яких людей ви вважаєте здоровими, розумними, з хорошим характером, щасливими?

2. Яких людей Вважаєте хворими, дурними, з поганим характером, нещасливими?

3. Як ви розумієте, що таке здоров'я, розум, характер, щастя?
4. Чому обираєте саме той чи інший шабель сходинок «здоров'я», «розум», «характер», «щастя»?
5. Чого вам не вистачає, щоб бути здоровим, розумним, із хорошим характером, щасливим?

Під виглядом з'ясування й уточнення цих характеристик ви досліджуєте дані про здоров'я та хворобу, «розум», характер тощо самого випробуваного. Далі буде видно, що в різних людей ці уявлення можуть дуже відрізнятися. Ви зрозумієте, коли ці характеристики продумані й «вистраждані» самим учнем, а коли вони просто бездумно «привласнені» ним як формальні знання про цінності. Необхідно зауважувати, наскільки значимі обговорювані теми для учня, наскільки формально або зацікавлено він бере участь у їх обговоренні. Це не лише індикатор можливого неблагополуччя в певній сфері, але й показник зрілості ставлення до самого себе.

Після закінчення основного опитування можна ввести ще одну інструкцію, що розширює ваше уявлення про самосвідомість учня: «Відзначте хрестиком на всіх шкалах, яким вас зараз вважають інші». Залежно від мети дослідження за цією методикою, можна використати інший варіант інструкції. Наприклад, запропонувати учню (учням) позначити хрестиком на шкалі (умовних східцях) те місце, «де він зараз перебуває» (як він сам це розуміє або відчуває), потім відзначити кружком те місце, «куди б він мріяв потрапити», і, нарешті, галочкою — «те, чого реально зможе досягти, об'єктивно оцінюючи власні можливості».

Бланк для роботи за методикою «Дослідження самооцінки»

1. Найздоровіші.
 2. З добрим здоров'ям.
 3. Здорові.
 4. Більш-менш здорові.
 5. Середнього здоров'я.
 6. Більш-менш хворі.
 7. Хворі.
 8. Дуже хворі.
 9. Найхворіші.
-
1. Найрозумніші.
 2. Дуже розумні.
 3. Розумні.
 4. Більш-менш розумні.
 5. Середнього розуму.
 6. Більш-менш нерозумні.
 7. Нерозумні.
 8. Дурні.
 9. Найдурніші.
-
1. Наймовірніше щасливі.
 2. Дуже щасливі.
 3. Щасливі.
 4. Більш-менш щасливі.
 5. Не дуже щасливі.
 6. Мало щасливі.
 7. Нещасливі.
 8. Дуже нещасливі.
 9. Найнещасніші.
-
1. Із чудовим характером.
 2. З гарним характером.

3. З більш-менш гарним характером.
4. З непоганим характером.
5. Зі звичайним характером.
6. З не дуже гарним характером.
7. З поганим характером.
8. З дуже поганим характером.
9. З важким характером.

Здорові діти, незалежно від самооцінки та об'єктивної життєвої ситуації, не схильні до крайнощів і вказують «своє місце», як правило, посередині (на 4—6 позиціях). Вони бачать із середніми показниками.

ВИВЧЕННЯ СХИЛЬНОСТІ УЧНІВ ДО ШКІДЛИВИХ ЗВИЧОК

Мета: виявлення у класному колективі учнів, які потребують допомоги з проблем тютюнової, алкогольної та наркотичної залежності; визначення, наскільки актуальні для класу проблеми алкоголю, тютюнопаління та вживання наркотиків.

Бік учнів: від 13 років.

Матеріали: роздруковані бланки анкети, ручки.

Інструкція. Потрібно відверто й чесно відповідати на запитання анонімної анкети, обираючи варіант відповіді, що відповідає дійсності.

1. Як ти гадаєш, скільки твоїх однокласників палять?
 - а) Таких немає;
 - б) 1—2 особи;
 - в) майже третина;
 - г) майже половина;
 - г) більшість.
2. Скільки твоїх однокласників уживають алкоголь?
 - а) Таких немає;
 - б) 1—2 особи;
 - в) майже третина;
 - г) майже половина;
 - г) більшість.
3. Скільки твоїх однокласників хоча б раз спробували наркотики?
 - а) Таких немає;
 - б) 1—2 особи;
 - в) майже третина;
 - г) майже половина;
 - г) більшість.
4. Скільки твоїх друзів уживають наркотики?
 - а) Таких немає;
 - б) 1—2 особи;
 - в) майже третина;
 - г) майже половина;
 - г) більшість.
5. Чи вважаєш ти паління анаші, маріхуани, гашишу наркоманією?
 - а) Так;
 - б) ні.
6. Звідки одержуєш інформацію про шкідливий і небезпечний вплив наркотиків?
 - а) Не одержую зовсім;
 - б) від батьків;
 - в) у школі;

- г) із теле- і радіопередач;
- г) із газет, журналів;
- д) від друзів;
- е) від співробітників міліції;
- є) від нарколога;
- ж) інше (вказати).

7. Яку інформацію ти вважаєш найцікавішою та правдивою?

- а) Отриману від батьків;
- б) у школі;
- в) із теле- і радіопередач;
- г) із газет, журналів;
- г) від друзів;
- д) співробітників міліції;
- е) нарколога;
- є) інше (**вказати**).

8. Що з перерахованого досить часто буває у твоїй школі?

- а) Ображення особистості;
- б) бійки;
- в) злочинство;
- г) паління на території школи;
- г) вимагання грошей;
- д) уживання алкоголю;
- е) уживання наркотиків;
- є) інші антигромадські вчинки (**вказати**).

9. Після уроків ти відвідуєш:

- а) факультативи у школі;
- б) курси;
- в) спортивну секцію;
- г) гуртки;
- г) нічим не займаєшся.

10. Для дозвілля й активного відпочинку у твоїй школі проводять:

- а) дискотеки;
- б) «вогники»;
- в) предметні тижні, вечори;
- г) спектаклі;
- г) спортивні змагання;
- д) походи;
- е) не проводять нічого.

Опрацювання отриманих результатів

Підрахувати відсоток учнів, які відповіли на запитання з кожної позиції, враховуючи, що на запитання 6—10 може бути кілька відповідей. Представити відповіді на запитання 1—3 у вигляді таблиць або діаграм. Скласти письмовий аналіз ситуації в класі, відповівши на запитання:

1. Чи існує у класі «наркотичний ризик»?

(Відповідь вважається позитивною, якщо на запитання 1—3 більшість учнів обрали відповіді «в», «г», а на запитання 5 — «б».)

2. Чи є «наркотичний ризик» для певних учнів класу?

(Відповідь вважається позитивною, якщо на запитання 4 більшість учнів обрали варіанти «б», «в», «г», «д», а на запитання 5 — «б».)

3. Яке основне й достовірне джерело інформації про шкоду наркотиків?

(Об'єктивна картина визначається за кількістю учнів, які обрали той чи інший варіант із запитань 6, 7.)

4. Які правопорушення є у школі?

(Об'єктивну картину визначити за кількістю учнів, які обрали той чи інший варіант із запитання 8.)

5. Чи цікаво школярі проводять вільний час?

(Об'єктивну картину визначити за кількістю учнів, які обрали той чи інший варіант із запитань 9, 10.)